

nya

Ordglädjor

Vanliga syftningsfel

Språkliga syftningsfel är som att säga *häst* men peka på kon som står bredvid. Det är med andra ord en sorts fel som man bör undvika om man vill att läsaren ska ta ens text på allvar.

subjektsregeln är en viktig men lite knepig regel med en massa gränsfall där man måste lita till sitt språkliga gehör. Regeln säger följande: I en s k satsförkortning (dvs en komprimerad sats där man underförstår verb och subjekt) förutsätter man att subjektet är identiskt med subjektet i huvudsatsen och därför nämner man det inte. Felet uppstår i de fall satsförkortningen har ett annat subjekt än huvudsatsen. Här några klagörande exempel:

”Vansinnig och omgiven av dåliga rådgivare [satsförkortning] kan jag inte annat än beklaga Erik XIV [huvudsats]”. Satsförkortningen syftar givetvis på ”Erik XIV”, men satsens subjekt är ju ”jag” som därmed framställer sig själv som vansinnig. Författaren hade klarat sig om han skrivit: Vansinnig och omgiven av dåliga rådgivare kan Erik XIV inte annat än beklagas. (Det här är ett klassiskt exempel hämtat från en skoluppsats från 1800-talet.)

Fler moderna exempel: ”Vid fyra års ålder dog Anders mormor” (skriv: Vid fyra års ålder förlorade Anders sin mormor), ”På grund av allergi är en kanin till salu” (skriv: På grund av ägarens allergi är en kanin till salu), ”För att bli god måste jag salta grytan” (skriv: För att bli god måste grytan saltas).

sin/hans har också med subjektsregeln att göra. Valet av ord vållar många yngre huvudbry, men principen är enkel: *sin* syftar på satsens subjekt (eller, när detta utelämnats, tankesubjektet); i övrigt används *hans/hennes/dess/deras*.

Exempel: Nisse bad Sven slipa sin kniv (= Svens kniv, eftersom Sven är subjekt i bisatsen); Nisse bad Sven slipa hans kniv (= Nisses kniv, eftersom Nisse inte är subjekt i bisatsen utan i huvudsatsen).

Till undantagen hör några etablerade uttryck: *lämna någon åt sitt öde, lägga tillbaka något på sin plats*.

som/vilket inleder båda bisatser, vilka fungerar som bestämmningar i meningen. Ordet *vilket* syftar på föregående sats, medan *som* syftar på föregående ord.

Exempel: Jag sade ingenting, som retade honom (= inget jag sade retade honom; *som* syftar på ordet *ingenting*). Jag sade ingenting, vilket retade honom (= att jag inget sade retade honom; *vilket* syftar på hela satsen *Jag sade ingenting*).

TULIPANAROS

Tulipanos är en liten reklam- och kommunikationsbyrå i Täby, norr om Stockholm, som med lika delar lust och allvar gör reklam som sticker ut på ett sätt som våra kunder har anledning att gilla. Ett viktigt verktyg i det arbetet är välskrivna texter och god språkbehandling – tillika ämnet för byråns månadsbrev.

ORDHISTORIA

Våffeldagen infaller den 25 mars och firas i många familjer med att man just avnjuter detta frasiga bakverk, gärna med grädde och sylt. Nu finns det ju mycket som är gott att äta. Varför är det bara våfflan som har fått en egen dag? Och varför just i vårmånaden? Förklaringen är en blandning av religiösa traditioner och hörfel. För i tiden, när Sverige var ett kristet land, firades Jungfru Marie bebådelsedag den 25 mars varje år. Det var en glad högtid eftersom det var den dag då Maria fick veta av guds ängel att hon var gravid. Vad har det med våfflor att göra, undrar ni kanske. Svar: Absolut ingenting, men dagen kallades också för *vårfrudagen* och det blev i folkmun *våffeldagen* – och en ny uppskattad mattradition.